

Een 2-jarig onderzoek

In 2021 en 2022 werd een 2-jarig participatief en praktijkgericht onderzoek uitgevoerd naar KOMPAS+ (Nuytiens & Pleysier, 2023). Dit onderzoek werd **gefinancierd** door minister Demir Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme.

In dit onderzoek werd de praktijk van KOMPAS+ diepgaand onder de loep genomen. Hiervoor werden **verschillende methoden** gebruikt.

Ten eerste werd een dossieranalyse uitgevoerd waarbij de eerste 100 aangemelde dossiers werden geanalyseerd. Op die manier kregen we meer inzicht in het profiel van de bij KOMPAS+ aangemelde jongeren, de aanmelders, het gelopen traject, enz.

Ten tweede werd op basis van een documentanalyse een beschrijving van de praktijk van KOMPAS+ uitgewerkt. Hierbij hadden we oog voor de ontstaansreden, de evolutie, de concrete werkwijze, enz.

Ten vierde werden de verschillende bij KOMPAS+ betrokken actoren bevestigd over hun ervaringen aan de hand van interviews en focusgroepen. Zowel professionals uit de stuurgroep als het operationeel team, de casusregisseurs, de psychologen en de IB+ begeleiders werden bevestigd. Ook werden 4 jongeren bevestigd die een KOMPAS+ traject liepen of gelopen hadden.

Ten vijfde werd ook getracht zicht te krijgen op het verdere justitiële traject van jongeren die bij KOMPAS+ werden aangemeld

Tenslotte werd een aantal KOMPAS+-overlegmomenten (3-maandelijkse opvolgesprekken) geobserveerd.

De resultaten geven inzicht in het profiel en het traject van de aangemelde jongere, alsook in een aantal troeven en werkpunten van KOMPAS+.

Profiel aangemelde jongeren

De analyse van de **eerste 100 aangemelde dossiers** (2017- maart 2021) toont aan dat er overwegend jongens (94%) worden aangemeld, met een gemiddelde leeftijd van 15 jaar. De jongeren hebben doorgaans problemen op verschillende levensdomeinen, en 84% van de jongeren is gekend bij de jeugdrechtbank. Het verwondert dan ook niet dat de grootste aanmelder (61,5%) de sociale dienst van de jeugdrechtbank (SDJ) is. De aangemelde jongeren hebben in 38,3% van de gevallen een (diagnose of vermoeden van) psychiatrische/psychologische problematiek. Verder heeft 21,3% zeker (diagnose) of vermoedelijk een verstandelijke beperking. Het merendeel van de aangemelde jongeren volgt les in het BSO (56,4%), en nog eens 21,3% volgt les in het BUSO. Het gaat hierbij om de laatst gekende schoolsituatie.

Doorstroom dossiers

Om de doorstroom van de 100 aangemelde dossiers in kaart te brengen, werd op 7 juni 2021 de situatie op dat moment in kaart gebracht. Van de 100 aangemelde dossiers werden er 17 (17%) **niet weerhouden**. Dit betekent dat voor deze dossiers werd beslist dat ze niet instromen in KOMPAS+.

Van de 17 niet-weerhouden dossiers werden er 6 reeds niet weerhouden **voor de fase van weging**. Dit wil concreet zeggen dat deze dossiers niet besproken werden op het operationeel teamoverleg.

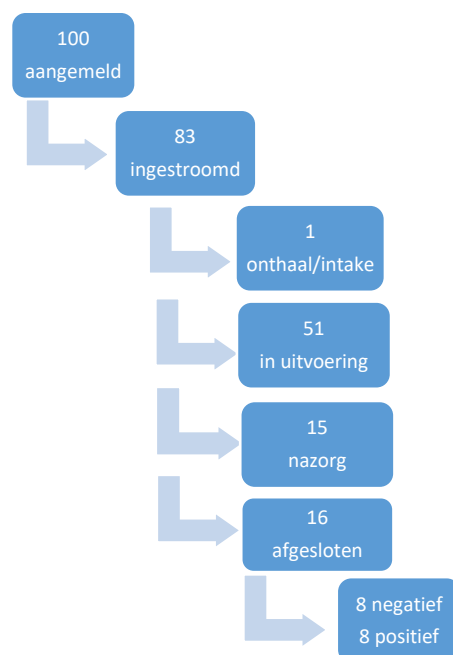
De overige 11 dossiers werden niet weerhouden **na de weging**. Deze dossiers werden uitvoering besproken op het operationeel teamoverleg, maar er werd na weging beslist om deze dossiers niet te laten instromen.

Merk op dat een dossier dat niet weerhouden werd voor of na de weging, op een later moment, en indien voldaan aan de aanmeldcriteria, alsnog kan instromen. Het dossier moet dan evenwel opnieuw aangemeld worden. In de praktijk gebeurt dit ook soms (zie verder).

Onderstaande figuur geeft een schematisch beeld van het aantal aanmeldingen en het aantal weerhouden dossiers, voor en na de weging. Van de 100 aangemelde dossiers, waren er op 7 juni 2021 dus **83 ingestroomd**. Echter, na 7 juni stroomde één van de dossiers dat initieel niet weerhouden werd na weging, alsnog in (zie verder). Uiteindelijk stroomden er dus **84** van de 100 aangemelde dossiers in.

Op 7 juni 2021 bevonden zich 51 van de toen 83 ingestroomde dossiers in de **uitvoeringsfase**. In deze fase is er een plan van aanpak opgesteld, en worden de interventies uitgevoerd, gemonitord, gecoördineerd en bijgestuurd op basis van de beoogde resultaten. Er bevonden zich ook 15 dossiers in nazorg. Verder werden er ook reeds 16 dossiers **afgesloten**, waarvan 8 negatief en 8 positief. In totaal 15 dossiers bevonden zich in de **nazorgfase**. Onderstaande figuur geeft een schematisch overzicht weer van de doorstroom van de 100 aangemelde dossiers op 7 juni 2021.

Dossiers niet weerhouden VOOR weging

In totaal 6 dossiers werden reeds voor de weging niet weerhouden. Eén dossier werd niet weerhouden omdat de jongere niet in één van de Antwerpse districten woonachtig was. Er werd dus niet voldaan aan het criterium **woonplaats**. In een ander dossier werd beslist het dossier niet te laten instromen omdat de jongere had aangegeven dat hij niet wilde meewerken, waardoor het opstarten van een KOMPAS+ traject als **weinig zinvol** werd beschouwd.¹

Wat de overige vier dossiers betreft, werd door het ketenregieteam op basis van technische criteria (bv. woonplaats) of door het parket (op basis van ontvankelijkheid van de toepassing van 458ter SW), geoordeeld dat de jongere **niet het juiste profiel** had om in te stromen in KOMPAS+.

Eén dossier werd niet weerhouden als gevolg van de **leeftijd** van de jongere (8 jaar). Het betreft het tweede dossier dat werd aangemeld bij KOMPAS+. Hoewel in de beginfase van KOMPAS+ de focus op 12- tot 17-jarigen werd gelegd, was de ondergrens van 12 jaar niet strikt. Met het oog op exploratie van de doelgroep die het meest gebaat zou zijn bij KOMPAS+, zouden 3 dossiers van -12 jarigen worden getoetst. Uit de praktijk bleek echter al snel dat er hier werd aangelopen tegen een aantal juridische maar ook ethische grenzen. Zo kan het geven van toestemming tot deelname in vraag gesteld worden voor kinderen jonger dan 12. Ook blijkt dat de verwachtingen die aan de jongeren wordt gesteld (bv. veranderingsbereidheid, opnemen van verantwoordelijkheid, cognitieve mogelijkheden om tot inzicht te komen,...) mogelijks te hoog gegrepen is voor jongeren onder de 12 jaar. Tenslotte kan er vanuit juridisch perspectief verwezen worden naar de ondergrens van 12 jaar in het nieuwe decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht. Om deze redenen werd er bij de aanmelding van de eerste jongere van 8 jaar, teruggekomen op de beslissing om dossiers onder de leeftijd van 12 jaar te toetsen. Vanaf dat moment kunnen enkel jongeren vanaf 12 jaar worden aangemeld.

Voor de andere drie dossiers werd geoordeeld dat het **MOF²-profiel nog te beperkt** was. Voor 1 jongere werd geoordeeld dat het MOF-profiel nog te beperkt aanwezig was, en er nog niet voldoende hulpverlening betrokken was bij de jongere. Het leek aangewezen om eerst via het OCJ een traject te bewandelen om de vrijwilligheid voor hulpverlening te bestuderen. Ook voor een andere jongere werd geoordeeld dat het MOF-profiel nog te gering was. Deze dossiers voldeden niet aan de criteria 458 ter SW. Hier hield de referentiemagistraat het dossier dus tegen. Voor een andere jongere keurde de referentiemagistraat de aanmelding niet goed gezien de VOS-problematiek in het dossier overheerste op de MOF-problematiek. Bovendien waren de feiten gering en licht, en was er al een traject binnen het UKJA lopende met zicht op opname in een bepaalde voorziening. Er waren tevens al verschillende partners betrokken, waardoor geoordeeld werd dat KOMPAS+ niet echt een meerwaarde zou bieden.

Dossiers niet weerhouden NA weging

Van de 11 dossiers die initieel niet weerhouden werden na de weging, zijn er 9 die niet instromen omdat ze bij de weging als **“te licht”** bevonden werden. Dit is in lijn met het subsidiariteitsprincipe dat

¹ Dit betreft 1 van de eerste 50 ingestroomde dossiers, waarbij het dossier werd afgesloten na het intrekken van het engagement.

² Hoewel sinds het nieuwe jeugddelinquentiedecreet (2019), de terminologie “als misdrijf omschreven feit” (MOF) vervangen werd door “jeugddelict”, wordt in dit rapport ook nog de term MOF gebruikt. De periode waarover het onderzoek zich buigt, strekt zich immers ook uit over de periode vóór het nieuwe decreet.

door KOMPAS+ wordt vooropgesteld. In deze 9 dossiers wordt op basis van het Weeginstrument KOMPAS+ (WIK) beslist dat het dossier niet instroomt. De MOF-problematiek is niet ernstig genoeg, en/of er is geen multiprobleem situatie aanwezig (geen problemen op verschillende levensdomeinen). Soms wordt, ook al zou het dossier op basis van de weging kunnen instromen, gesteld dat de instroom in KOMPAS+ op dat moment geen meerwaarde zal hebben. Dit is het geval wanneer er al de nodige hulpverlening aanwezig is in het leven van de jongere en/of zijn context, en dit op dat moment goed loopt. In andere dossiers wordt gesteld dat vooral de VOS- en/of VAPH situatie op de voorgrond staat, wat een ander soort interventie noodzaakt. In deze gevallen wordt het dossier teruggegeven aan de aanmelder, soms met een advies voor verdere opvolging en/of afstemming. Het dossier kan, indien de situatie opnieuw verergert of ontspoot, opnieuw geagendeerd worden op het operationeel team van KOMPAS+.

Van de 11 niet-weerhouden dossiers, zijn er ook 2 die niet instromen omdat de problematiek **te zwaar is, of te specifiek**. In 1 dossier gaat het om een jongere die op het moment van aanmelding na uithandengeving werd aangehouden, wellicht met het oog op internering.

Het andere dossier gaat om een jongere die zedenfeiten pleegde en met een psychiatrische problematiek kampt. Op het operationeel teamoverleg wordt wegens de specificiteit van de problematiek beslist dit dossier niet meteen te laten instromen, maar even *on hold* te zetten, en voor te leggen aan de stuurgroep. Er wordt melding gemaakt van een **VAPH-problematiek** die te sterk op de voorgrond staat, net zoals bij één van de dossiers dat te licht bevonden bij de weging. De specifieke problematiek vereist een duidelijke expertise vanuit het VAPH of werkingen die gespecialiseerd zijn in jongeren met een matige verstandelijke beperking die niet betrokken zijn in het KOMPAS+ netwerk, waardoor die extra ondersteuning niet kan geboden worden. Hieruit blijkt dat het (al dan niet) structureel betrekken van VAPH-partners in KOMPAS+ netwerk nuttig en zelfs aangewezen is. Vanuit KOMPAS+ wordt nagedacht over een oplossing voor deze jongere. Het advies luidt om het dossier aan te melden bij het Intersectoraal Zorgnetwerk Provincie Antwerpen (IZPA). De jongere werd dan ook aangemeld, maar het dossier werd daar niet weerhouden. Na overleg tussen de operationeel coördinator, het CMP aanspreekpunt van KOMPAS+ en de SDJ consulente, werd uiteindelijk beslist om deze jongere **alsnog te laten instromen** binnen KOMPAS+. De complexiteit van het dossier (groot aantal betrokken partners), de gepleegde feiten en de nakende meerderjarigheid gaven hierbij de doorslag. Bij het KOMPAS+ traject wordt IZPA door de casusregisseur bij het dossier betrokken.

Een blik op de negatief afgesloten dossiers

Zoals aangehaald werden er 16 van de 100 aangemelde dossiers reeds afgesloten. Hiervan werden er **8 negatief afgesloten**. In wat volgt gaan we verder in op wat dit concreet wil zeggen.

Voor 2 jongeren (2 broers) kadert dit in een **verhuis**. Het dossier werd afgebroken omdat zij met het gezin naar het buitenland verhuisden. Wat een derde jongere betreft, werd het jeugdrechtbankdossier afgesloten en werd de jongere doorverwezen naar de **Jongerenopvolgingskamer** (JOK). Desondanks werden nog pogingen ondernomen om de jongere alsnog mee te krijgen in KOMPAS+, maar de jongere haakte af.

Voor 5 dossiers is er sprake van **onbereikbaarheid** van de jongere **en/of het intrekken van engagement**. Uit de praktijk blijkt dat eens het jeugdrechtbankdossier is afgesloten, jongeren soms

van de radar verdwijnen, en/of hun engagement verdwijnt. In twee van deze vijf gevallen wordt in het dossier vermeld dat het dossier hierdoor zelfs niet kon worden opgestart.³ Dit betekent dat niet alle ingestroomde dossiers ook effectief opstarten en alle voorziene fases doorlopen.

Een blik op de positief afgesloten dossiers

Op de peildatum (7 juni 2021) hadden 8 van de 100 dossiers de status van “positief afgesloten”.

In één van deze 8 dossiers ging het om een jongere die meerderjarig was geworden, en sinds de meerderjarigheid (bij het terugvallen op de vrijwilligheid) geen medewerking meer verleende. Deze jongere was **onbereikbaar** voor de casusregisseur, en was ondertussen ook verhuisd buiten het district. De casusregisseur had evenwel weet dat de jongere **ondersteund** werd door andere diensten (OCMW, KWE). Wat de overige 7 dossiers betreft, blijkt uit de beschikbare informatie dat de vooropgestelde **doelen behaald** werden, er **geen feiten** meer gepleegd werden en er **geen (grote) bezorgdheden** meer waren. Indien er toch nog op te volgen aandachtspunten waren, dan zien we dat er opvolging voorzien was vanuit één van de partners. Kortom, de ketenaanpak van KOMPAS+ had hier niet langer een meerwaarde; de nog betrokken partner kon de opvolging zelf voorzien. Concreet gaat het om 2 dossiers waar de casusregisseur werkzaam was bij het CMP, en dat na afsluiting bij KOMPAS+, deze dossiers overgezet werden naar een regulier CMP-dossier.

Verder zien we ook in 1 ander dossier dat er meerdere partners nog betrokken waren bij de **opvolging** van de jongere. Hier ging het concreet om IZPA, De Switch en CBAW Kamino.

Een belangrijke factor die wordt meegenomen in het positief afsluiten van een dossier lijkt dus het feit dat de jongere nog opgevolgd en ondersteund zal worden door relevante actoren, en dat de link hulpverlening-justitie niet langer nodig is om verschillende trajecten af te stemmen. Dit stemt overeen met het principe van **subsidiariteit**; als KOMPAS+ geen meerwaarde meer heeft, kunnen de andere actoren (opnieuw) overnemen.

Omdat het steeds om kleine aantallen gaat, is het moeilijk om de negatief afgesloten dossiers af te zetten tegen de positief afgesloten dossiers, en daar sluitende conclusies uit te trekken over voor welk(e) profiel(en) KOMPAS+ al dan niet aangewezen is. Via de bevraging van de verschillende beleids- en praktijkactoren en de jongeren in de **volgende fase** van het onderzoek, zal meer inzicht verkregen worden in de vraag voor welke profielen KOMPAS+ al dan niet “werkt”, en welke factoren (kunnen) bijdragen tot het al dan niet succesvol afsluiten van een KOMPAS+ dossier.

De looptijd van de dossiers

Op de looptijd van een KOMPAS+ traject staat **geen minimum of maximum**; het zijn trajecten van onbepaalde duur die op maat van de jongere worden vormgegeven.

Op peildatum 7 juni 2021 waren er 8 dossiers positief afgesloten. De **looptijd tussen de aanmelding en de start van de nazorg** schommelt tussen 36 en 106 weken, met een gemiddelde van 75,6 weken en een mediaan van 80,5 weken. De *volledige* looptijd van deze dossiers, dus de tijd **tussen de aanmelding en het afsluiten** van het dossier bedraagt tussen 36 weken (voor 1 dossier viel het moment

³ Deze dossiers werden aangemeld in de beginfase van KOMPAS+, toen er nog volledig in de vrijwilligheid gewerkt werd en KOMPAS+ niet opgestart kon worden wanneer de jongere niet wilde meewerken.

van start nazorg samen met het afsluiten van het dossier) en 132 weken. Het gemiddelde bedraagt 98 weken en de mediaan 107,5 weken.

Op dezelfde peildatum waren er eveneens 8 dossiers negatief afgesloten. Voor 6 van de 8 dossiers valt het afsluiten van het dossier samen met het moment waarop de nazorgfase start. In deze dossiers werd dus meteen tot afsluiten overgegaan, en vond geen nazorgfase plaats. Voor de 2 dossiers waar er wél een nazorgfase werd opgestart, bedraagt de **looptijd van het traject van aanmelding tot de start van de nazorg** respectievelijk 107 en 139 weken. Het gemiddelde én de mediaan is hier 123.

Bekijken we de **volledige looptijd** van alle 8 negatief afgesloten dossiers, dus van aanmelding tot afsluiten, dan zien we dat dit varieert tussen 18 en 170 weken. Het gemiddelde bedraagt 79 weken, en de mediaan 64 weken.

Op de peildatum bevonden er zich 15 dossiers in de nazorgfase. We gingen na hoeveel tijd er in deze dossiers verstrijkt tussen het moment van aanmelding en de start van de nazorgfase. In een derde van de dossiers (5) duurde dit tussen de 66 en 80 weken. Voor slechts 2 dossiers was deze periode korter dan 66 weken. De **meerderheid van de dossiers (8)** kende een **looptijd van meer dan 80 weken** vooraleer de nazorgfase van start ging. Voor 2 dossiers duurde dit tussen 81 en 95 weken, voor 2 dossiers tussen 96 en 110 weken, voor 2 dossiers tussen 111 en 135 weken, en tenslotte voor eveneens 2 dossiers verstreken er tussen 136 en 150 weken vooraleer de nazorgfase startte.

Wanneer we al de looptijd van **alle dossiers** samenleggen (negatief afgesloten, positief afgesloten, dossiers in nazorg), dan zien we dat de periode **van aanmelding tot afsluiten** voor alle 16 afgesloten dossiers samen verspreid ligt tussen 18 weken tot 170 weken. De grootste categorie wordt gevormd door de dossiers die tussen de 111 en 135 weken lopen (N=5).

Recidive in kaart?

Om de mogelijke werkzaamheid van KOMPAS+ mee in kaart te brengen, werd het **verdere justitiële traject** in kaart gebracht van uitgestroomde KOMPAS+ jongeren enerzijds en aangemelde jongeren die niet zijn ingestroomd voor of na de weging anderzijds. Aangezien deze onderzoeksactie niet voorzien werd in het initiële projectvoorstel, kon slechts een **bepaalde analyse** gemaakt worden.

Concreet werd nagegaan via beschikbare parketgegevens zijn nagegaan of deze jongeren **nog in beeld zijn gekomen bij politie of parket** na het **afsluiten** van het KOMPAS+ dossier / na het moment van **niet-instromen**. Er werd nagegaan of de jongeren nog PV's op hun naam hebben staan voor delicten. Alle PV's worden meegenomen, los van het juridische gevolg dat hier aan gegeven werd. Zowel data uit de databank MACH (meerderjarigen) als gegevens uit de databank PJG (minderjarigen) werden in rekening genomen.⁴

In juli 2022 werd een lijst opgemaakt van alle op dat moment afgesloten dossiers en niet weerhouden dossiers. Op dat moment waren er 16 negatief afgesloten dossiers, 19 positief afgesloten dossiers, 8 dossiers die niet weerhouden werden voor de weging, en 17 dossiers die niet weerhouden werden na de weging. In totaal werden deze in totaal **57 jongeren** opgezocht in de relevante databanken.

⁴ De databank MACH (meerderjarigen) die we gebruiken omvat de feiten van heel België en niet alleen de feiten die in Antwerpen plaatsvonden. In PJG (minderjarigen) verschijnen enkel de feiten van de jongeren wanneer deze woonachtig zijn in Antwerpen of de buitenzones (arrondissement).

Er werd zowel gekeken naar **PV's voor feiten in de minderjarigheid** (MOF) en (indien van toepassing) **PV's voor feiten in de meerderjarigheid**. Alle feiten werden opgenomen in het overzicht, ook de feiten waar geen justitieel gevolg aan gegeven werd en feiten die niet bewezen werden geacht. De situatie werd nagegaan tot begin september 2022 wat betreft de PV's, en begin oktober 2022 wat betreft de informatie rond zaken zonder gevolg in de meerderjarigheid.

In de resultaten worden de jongeren in drie groepen ingedeeld:

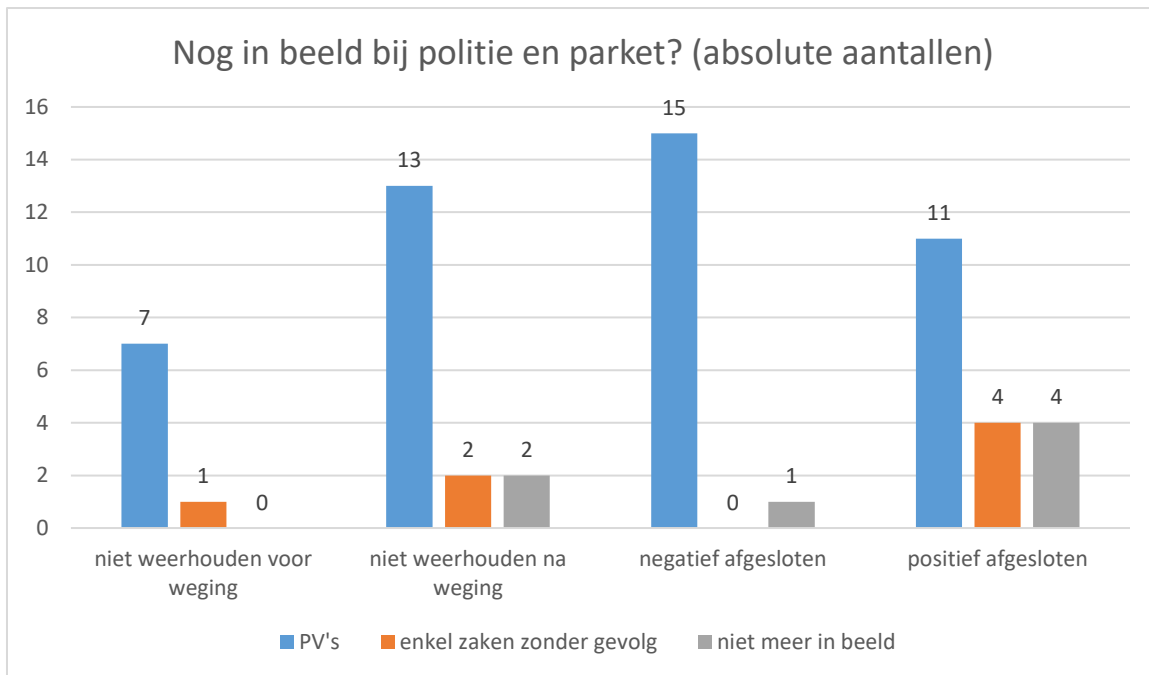
- **Jongeren met PV's minderjarigheid en/of meerderjarigheid:** er is sprake van minstens 1 PV in de minder- en/of meerderjarigheid waar (wat de meerderjarigheid betreft) een justitieel gevolg aan werd gegeven. Voor PV's in de minderjarigheid is geen informatie beschikbaar over het gevolg.
- **Enkel zaken zonder gevolg:** deze jongeren zijn ENKEL nog in beeld gekomen voor een zaak/zaken waar geen justitieel gevolg aan gegeven werd in de meerderjarigheid.
- **Niet meer in beeld:** er zijn geen PV's terug te vinden in de databanken en ook geen zaken zonder gevolg.

Zaken zonder gevolg (in de meerderjarigheid) werden dus meegenomen in deze tellingen, maar worden niet apart vermeld. Enkel wanneer een jongere "niet meer in beeld" is op basis van PV's, wordt er gekeken of er geen zaken zonder gevolg zijn.

Hoewel de aantallen in feite te klein zijn om met **percentages** te werken, hebben we percentages opgenomen in de tabel om de categorieën toch (tentatief) onderling te kunnen vergelijken.

	Niet weerhouden voor weging	Niet weerhouden na weging	Negatief afgesloten	Positief afgesloten
PV('s) minderjarigheid (MOF) en/of meerderjarigheid	7 (87,5%)	13 (76,5%)	15 (93,7%)	11 (57,9%)
ENKEL zaken zonder gevolg	1 (12,5%)	2 (11,75%)	0 (0%)	4 (21,05%)
Niet meer in beeld	0 (0%)	2 (11,75%)	1 (6,3%)	4 (21,05%)
TOTAAL	8 (100%)	17 (100%)	16 (100%)	19 (100%)

In onderstaande figuur worden de cijfers uit de tabel visueel voorgesteld.

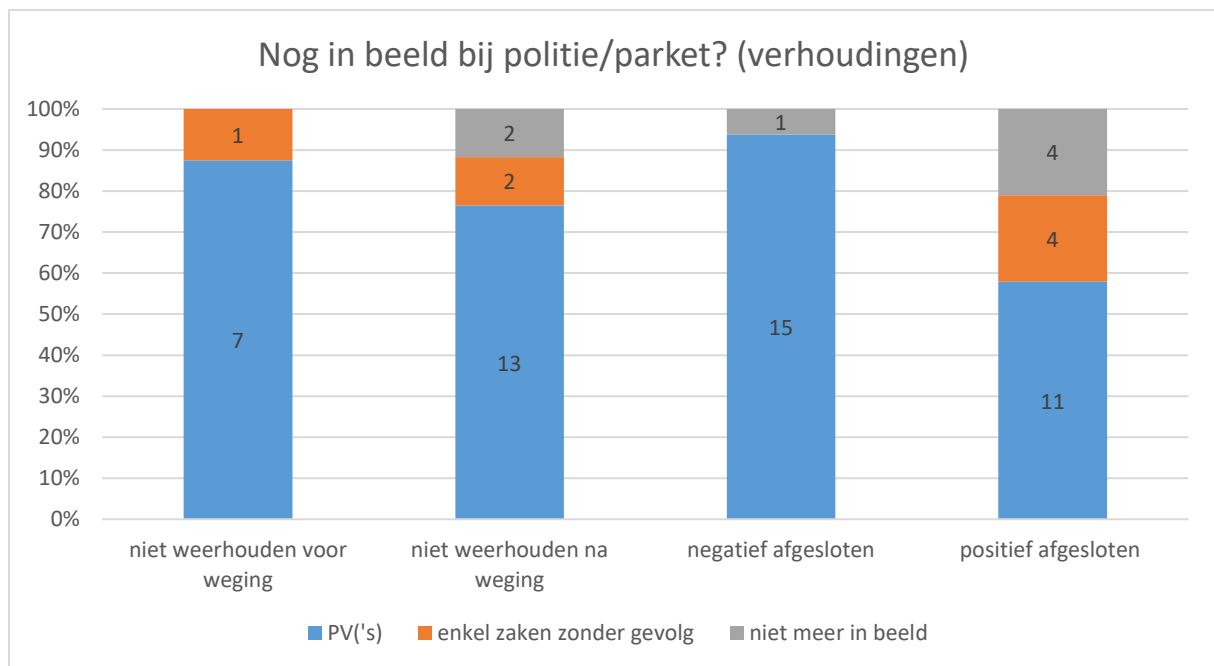

Wanneer we de 4 verschillende categorieën vergelijken, dan zien we dat de jongeren die **niet weerhouden werden voor de weging**, het slechtst scoren. Alle 8 jongeren zijn nog op één of andere manier in beeld gekomen bij politie of parket. Van de 8 jongeren kwam er 1 enkel in beeld voor zaken zonder gevolg.

De **negatief afgesloten dossiers** scoren iets beter: 1 van de 16 (6,3%) kwam niet meer in beeld. Uit de dossieranalyse weten we echter dat deze jongere naar het buitenland verhuisde. Dit was de reden dat het dossier niet kon opgestart worden. Het is dan ook mogelijk dat deze jongere nog feiten pleegt in het buitenland. Merk op dat er in totaal 7 van de 16 negatief afgesloten dossiers eigenlijk de facto nooit zijn opgestart. In deze dossiers trok de jongere in de opstartfase alsnog zijn/haar engagement in, of kwam het zelfs nooit tot een effectief contact met de jongere (onbereikbaarheid of verhuis). Niet opgestart hebben we hier gedefinieerd als in: er is nooit een rondetafel geweest met alle partners waar een plan van aanpak werd opgemaakt. Om die reden is er dus in de praktijk voor sommigen geen echt verschil met de niet-ingestroomde jongeren; ook zij hebben geen traject gelopen.

De jongeren die **niet instroomden na de weging** scoren nog beter: hier kwamen 2 van de 17 jongeren (11,75%) niet meer in beeld. Mogelijks heeft dit deels te maken met het feit dat er voor deze jongeren nog hulpverlening lopende was en/of dat er nog beschermende factoren aanwezig waren op dat moment. Dit zijn immers belangrijke redenen om dossiers niet te laten instromen (zie hoofdstuk III, 2.2.).

De beste scores vinden we evenwel bij de **positief afgesloten dossiers**. In totaal 4 van de 19 jongeren kwamen niet meer in beeld van politie en parket (21,1%). Bovendien zijn er nog 4 jongeren (21,1%) die enkel in beeld kwamen met zaken zonder gevolg. Voor deze jongeren bekeken we over wat voor zaken het ging. Eén jongere kreeg een waarschuwing voor drugsbezit. Wat de andere 4 jongeren betreft, gaat het telkens om zaken waar geseponeerd werd omwille van onvoldoende bewijs. Voor 3 jongeren gaat het om 1 feit: bezit drugs, of slagen en verwondingen. Voor 1 andere jongere gaat het om verkoop van drugs en belaging / stalking.

Hoewel deze cijfers **hoopvol** zijn, en wijzen richting **positieve invloed** van KOMPAS+ op het justitiële traject van jongeren, rijzen nog heel wat vragen, en is er nood aan het verder contextualiseren en verfijnen van de data.

Zo behoeven de **categorieën verdere verfijning**. De negatief afgesloten dossiers zouden moeten uitgesplitst worden in effectief gelopen trajecten die negatief zijn afgesloten enerzijds en nooit opgestarte dossiers anderzijds.

Ook zou moeten nagegaan worden **hoe lang de gemeten periode** tussen niet-instroom/afsluit en het meetmoment van recidive bedraagt. Dit werd nu niet in kaart gebracht. Ook hebben we niet bekeken over **hoeveel feiten** het gaat, en wat de **aard** van de feiten is. Het is best mogelijk dat de jongeren die recidiveren, lichtere feiten plegen dan voorheen. Dit zou aansluiten bij wat in de literatuur wordt gesteld over processen van desistance (Cobbina, Huebner & Berg, 2010), en wat ook door de actoren wordt aangegeven, namelijk dat het stoppen met criminaliteit vaak een langdurig en grillig proces is.

Dit alles zou in **toekomstig onderzoek** onder de loep moeten genomen worden. Belangrijk hierbij is dat er met grotere aantallen gewerkt wordt. De aantallen in de huidige studie zijn heel klein, waardoor statistische analyses niet mogelijk zijn en vergelijkingen met recidivepercentages uit andere studies niet mogelijk of niet betrouwbaar zijn.

De resultaten van de huidige recidive-analyse zouden ook voor een deel beïnvloed kunnen worden door de **aard van het profiel van de jongeren** in de respectievelijke categorieën. Om echt te gaan onderzoeken wat nu effectief het aandeel is van KOMPAS+ in de recidivecijfers, is uitgebreid **kwantitatief onderzoek** nodig waarbij met controlegroepen gewerkt wordt. En dit aangevuld met **kwalitatief onderzoek** waarbij in de diepte gekeken wordt naar hoe KOMPAS+ al dan niet invloed heeft op justitiële trajecten. Deze oefening werd nu reeds beperkt gedaan door de interviews met de jongeren, maar zou veel uitgebreider en meer op lange(re) termijn herhaald moeten worden.

Troeven KOMPAS+

Het onderzoek legt **verschillende troeven** bloot van KOMPAS+. Zowel de bevroegde jongeren als de professionele actoren verwijzen naar een aantal (binnen de jeugdzorg unieke) troeven.

Een eerste troef is dat KOMPAS+ **trajecten** aanbiedt van **onbepaalde duur**, die ook kunnen doorlopen nadat de jongere meerderjarig is geworden. De professionals geven aan dat aangezien het doorgaans om complexe dossiers gaat, een lange termijn noodzakelijk is. Bovendien maakt de onbepaalde duur ook dat er op het tempo van de jongere gewerkt kan worden, en dat er voldoende tijd genomen kan worden om een vertrouwensband op te bouwen. Tenslotte zijn de trajecten van onbepaalde duur ook cruciaal in het licht van relationele continuïteit. Uit de dossieranalyse blijkt dat de jongeren vaak meerdere en kortere hulpverleningstrajecten achter de rug hebben. KOMPAS+ daarentegen biedt langdurige opvolging, en kan hierdoor continuïteit doorheen de tijd, maar ook relationele continuïteit (op vlak van de hulpverleners) verzekeren. Ondanks deze voordelen vanuit een professioneel perspectief, geven zowel jongeren als professionele actoren aan dat het gebrek aan een concrete einddatum, onduidelijkheid creëert en lastig is voor de jongere.

Een tweede troef is de **intensieve opvolging op maat** die KOMPAS+ biedt. De intensieve opvolging wordt voorzien door de casusregisseurs maar meer specifiek ook door de IB+ begeleiders. IB+ is gebaseerd op de IB-methodiek, die reeds bestond binnen Kwadraat (CAW Antwerpen), en in het leven werd geroepen voor KOMPAS+. Een IB+ begeleider ziet de jongere meermaals en meerdere uren per week. Er wordt gemikt op 4 uur per week. Meer dan de helft (56,6%) van de KOMPAS+ jongeren heeft een IB+ begeleider.

De **IB+ begeleiding** wordt zowel door de jongeren als door de professionals als erg waardevol omschreven. Professionele actoren verwijzen hierbij vooral naar de intensiteit, de flexibiliteit, de onmiddellijke beschikbaarheid van de begeleider (ook buiten de kantooruren), de laagdrempeligheid, de aanklappendheid en de matching met het profiel van de jongere. De jongeren verwijzen vooral naar het specifieke profiel van de IB+ begeleider als belangrijke troef. Hun profiel sluit doorgaans veel beter aan op het profiel van de jongere dan andere hulpverleners. Zij hebben vaker een gedeelde achtergrond (bv. migratie-achtergrond, opgegroeid in dezelfde buurt, een hobbelig levenstraject,...) waardoor er makkelijker een vertrouwensband ontstaat.

Een derde troef is de **ondersteuning van psychologen** binnen KOMPAS+. Vanuit VAGGA werden 2 halftijdse psychologen aangeworven ter ondersteuning van KOMPAS+. De professionals zien dit als een grote meerwaarde. Zo kunnen casusregisseurs doorverwijzen naar laagdrempelige en mobiele psychologische ondersteuning, en dit zonder wachtlijsten. De psychologen doen huisbezoeken, of spreken met de jongere af in de buurt, doen gesprekken al wandelend, enz. Er is ook ruimte om *out of the box* te handelen (bv. jongere en psycholoog gaan op afzondering). De meerwaarde van de ondersteuning situeert zich ook op het vlak van expertisedeling. De psychologen delen hun expertise op het Operationeel Teamoverleg, maar ook op intervisiemomenten. Van de bevroegde jongeren had 1 jongere ervaring met de KOMPAS+ psychologen. Deze jongere was hier erg enthousiast over, en zag de psycholoog als een vertrouwenspersoon waar vrijuit kan gesproken worden, en die geen informatie doorgeeft aan andere actoren. De psychologen geven aan dat de trajecten tijdsintensief zijn aangezien heel wat jongeren (nog) geen hulpvraag hebben geformuleerd. Hierdoor gaat er veel tijd uit naar het zogenaamde “pre-therapeutische” stuk van de begeleiding.

Uitdagingen KOMPAS+

Uit het onderzoek kwam ook een aantal **uitdagingen** voor KOMPAS+ naar voor.

Een eerste uitdaging is het cultuursensitief werken. Uit de dossieranalyse bleek dat de overgrote meerderheid van de aangemelde jongeren een migratie-achtergrond heeft. Hiertegenover staat dat de overgrote meerderheid van de professionals binnen KOMPAS+ behoren tot de zogenaamde “white middle class”. Het risico bestaat dat hierdoor vooral met een witte middenklasse bril gekeken wordt naar bijvoorbeeld opvoeding. Hoewel binnen KOMPAS+ regelmatig bepaalde organisaties (bv. Meriana, OTA,...) ingeschakeld worden, gebeurt dit vooral op dossierniveau, en dient een meer structurele aanpak nog (verder) uitgewerkt te worden. Ook zou meer aandacht kunnen gaan naar intensieve trainingen rond cultuursensitief werken. Tenslotte lijkt een grotere diversiteit binnen het Operationeel Team en het team van casusregisseurs wenselijk, zeker aangezien jongeren dit aanhalen als cruciaal aspect binnen een begeleiding.

Een tweede uitdaging is het **verzekeren van continuïteit** tijdens de transitieleeftijd. Eén van de grote uitdagingen binnen KOMPAS+ is dat jongeren soms afhaken. Specifiek is de 18e verjaardag een belangrijk kantelpunt. Heel vaak wordt het jeugdrechtbankdossier dan afgesloten en trekken jongeren hun engagement in. Bijgevolg blijkt dat, hoewel KOMPAS+ in theorie zorgt voor continuïteit tijdens de transitieleeftijd, dit in de praktijk niet altijd waar te maken valt. Er is dan ook nood aan onderzoek hoe we deze continuïteit in de praktijk beter kunnen verzekeren.

Een ander probleem is dat wanneer jongeren 18 worden, sommige partners in het traject wegvallen. Hieraan remedieert KOMPAS+ reeds. Om de continuïteit te verzekeren, en om tijdig nieuwe partners te betrekken, werkt men met een transitieplan vanaf 17 jaar en werden ook de transitietafels in het leven geroepen. Deze praktijk is momenteel nog volop in ontwikkeling en ten tijde van het onderzoek was het niet mogelijk om hier al sluitende conclusies uit te trekken.

Referentie eindrapport:

Nuytiens, A. & Pleysier, S. (2023). *Een participatief praktijkgericht onderzoek naar KOMPAS+. Eindrapport*. Antwerpen: Academische Werkplaats Jeugdzorg Emmaüs.